

PENTSIO DUINA

DENON LANAK, DENON ESKUBIDEA

Euskal Herriko pentsionistak kalera irten dira pentsio duinak aldarrikatzera. Bosgarren urtez jarraian, Hego Euskal Herriko erretirodun eta alargunek %0,25eko igoera jasoko dute beren ordainsarietan. Gutxieneko pentsioa 1.080 euroan jartzearen beharra azpimarratu dute, pentsiodun askok –nagusiki 65 urtetik gorako emakumeek– bizi duten pobrezia egoera salatuz.

Igor Agirre

@igoragirre

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

2018. urtean pentsioek izango duten igoera iragarri du Espainiako Gobernuak urtea hastearekin batera. Zehazki, erretirodunen eta alargunen ordainsariak %0,25eko igoera izatea aurreikusi du Madrilgo Gobernuak eta honek sekulako arrakala sortu du gizarteko sektore geroz eta zabalago honetan. Hala ere, haserrea eta ezinegona ez da soilik pentsionistengan piztu; gobernuaren neurriak ordainsariaren igoera eskasaz aparteko arazoak ere azaleratu dituzte eta pentsio sistema bera auzitan jartzen ari dira gizarteko eragile ugari.

Abenduko datuei erreparatuz gero, 636.000 lagunek jasotzen dute pentsioa Hego Euskal Herrian. Horietatik ia %70ak kotizatutakoaren arabera ordainsaria jasotzen du; 165.000 pertsonak alargun egoteagatik dute pentsioa; eta beste 54.000k elbarritasunagatik. Denera, Hego Euskal Herriko biztanleriaren ia laurdena da pentsioduna.

Mariano Rajoyren gobernuak iragarritako pentsioen igoera legeak ezartzen duen gutxienekoa da, 0,25 puntukoa, eta bosgarren urtez jarraian ezarriko dute. Beraz, Hegoaldeko batez beste pentsioa 1.134 eurokoa dela kon-

tuan izanik, 2,83 euroko igoera izango du 2018an. KPIa (Kontsumoko Prezioen Indizea) %1,2ren bueltan dagoenez, pentsiodunek erosahalmena galduko dute 2018an, beste behin. Ipar Euskal Herrian ere erosahalmena galdu dutela salatzen ari dira pentsionistak. Gizarte Zerga Orokorra –CSG delakoa– ere igo die eta Emmanuel Macronen gobernuak pentsio sistemari egin nahi dizkion erreformen aurrean, herritarrek kalera ateratu dira. 2014. urtetik daude izoztuta pentsioak Frantziako Estatuan.

Espainiako Estatuko egoeraren gordintasunak baina, erretirodunen eta pentsiodunen eskubideen aldeko elkarrekin batera mobilizatzea lortu du. Hiriburuetan manifestazio oso jendetsuak egin dituzte, eta orain arte itzaleko lan ikusezinak egin dituzten emakumeen egoera ere aldarrikapenaren erdigunera eramanez, eurak baitira okerren daudenak.

Demokraziaren Aldeko Bizkaiko Erretiratuen eta Pentsiodunen Elkarteko (AJPD) Jose Luis Ruizek jendearen artean ezinegona nabari zela dio baina ez zuen imajinatu ere egiten kalean bistaratu den mugimendua: “Nire ustez pen-

tsiodunak beldurtuta egon dira. Krisiarekin jendeak lana galtzen zuela ikusten zuten eta askok seme-alabei lagundu behar izan die ekonomikoki. Ez genduke ahaztu behar orain 70 urte ditugunok kalera askotan irten behar izan genuela gaztetan”. Horri eusten dio Duintasuna elkarteko Iñaki Elduaiek ere: “Gure belaunaldiak molde eta modu desberdinetan borrokatu du; duela 40 urte kaletan ginenak gara”.

Gutxieneko ordainsaria, 65 urtetik gorako emakumeek

Europako Gutun Sozialak gomendatzen duenari jarraiki, gutxieneko pentsioa 1.080 euroan finkatzeko aldarrikatzen ari dira pentsiodunak. Zifra horretan oinarrituz, Euskal Herriko pentsiodunen plataformak herri-ekimen legegilea aurkeztu zuen Gasteizko legebiltzarrean 2016an. Ekimenak pentsio baxuenak bestelako laguntzekin osatzea eskatzen zuen, 1.080 eurora iritsi arte, baina EAJ, PSE eta PPren aurkako bozekin proposamenak ez zuen aurrera egin.

AJPD elkartekoen arabera zifra horrek aldarrikapen forma hartu duen arren, beharrezkoa ikusten dute justua izango

den erreferentzia bat izatea. Gipuzkoako Erretirodun eta Pentsionisten elkarteko Joxe Agustin Arrieta duintasunaz mintzo da gutxieneko pentsioa aipatzean: "Nik ez dakit kopuruak zein izan behar duen, baina pentsio minimoak hazi egin behar du; duina izan behar du jasotzen dugun horrek". Duintasuna Elkarteko Maria Luisa Lizartzak argi du mila euro baino gutxiagoko pentsioek ez dutela bermatzen bizi-kalitate egokia pentsiodunen artean: "1.000 eurotik beherako pentsioa pobrezia da, ezinbestekoa da minimo duin bat jartzea".

Gaur egun, EAEn milaka pentsionistek Diru Sarrera Bermatzeko Errenta jasotzen dute beren pentsioa duintze aldera. Izan ere, Espainiako Gizarte Segurantzaren Ministerioaren datuek diotenez, erkidegoko pentsiodunen %25ak gutxieneko pentsioa (637,7 euro) jaso du 2017an, %28ak Nafarroan. Beren pentsioa osatzeko, DSBEa baliatu behar izaten dute askok eta horren adibide da errenta hori jasotzen dutenen multzo handiena 65 urtetik gorakoena dela: adineko 10.000 lagunek erabiltzen dute.

Diru Sarrerak Bermatzeko Errenta (DSBE) jasotzen duten 65 urtetik gorakoaren artean emakumeak dira gehienak: hamarretik zortzi. Hemen ere, emakumeak dira desabantaila handiena dutenak. EAEn gutxieneko pentsioa jasotzen duten emakumeen kopurua gizonezkoen hirukoitza da, eta 2017an UGT sindikatuak eginiko ikerketa batek azaleratu zuenez Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako emakumeen eta gizonezkoen pentsioen arteko batez besteko aldeak ia %45koa da: gizonezkoek batez beste 1.518,85 euroko pentsioa eskuratu zuten bitartean, emakumeek 837,84 euro jaso zituzten. Ordainsari horiek, jakina, ez dute kontuan izaten ezkutuko ekonomian, etxean eta zaintzan egindako lana, eta emakume askok iraganean kotizatzeak garaian izan dituzten traba eta zailtasunen erakusgarri dira.

Emakume eta gizonezkoen arteko arrakalari buruz hitz egitean, Arabako Pentsionistak Lanean taldeko Armando Aulestiartek alargunek duten egoera larria dakar gogora: "DSBEa jasotzen duten 20.000 pentsiodunen artean gehienak emakume alargunak dira, beraien jasotzen dituzte pentsio baxuek". Nekane Berriotxoa Duintasunako partaidea da eta kezkatuta dago emakume alargunen egoerarekin: "Alargunen

egoera oso txarra da. Bikotekidearen pentsioaren %52 besterik ez zaio geratzen alargunari eta erabat etxean lan egin duenak oso pentsio baxua jasotzen du. Pobrezian geratzen dira alargun asko eta asko".

Pentsioen gatazkak badu politikotik

AJPD elkartearen ustetan, momentu honetan pentsio sistemak duen erronka handiena justua eta iraunkorra izatea da. Elkarteko Jose Luis Ruizek dio pentsioen arazoa zentzu politikoan aztertu behar dela, ez ekonomikoan: "Diotenez arazoa pentsioen funtsak jasotzen duena baino gehiago ordaintzen duela da; hori ez da arazoa, egoerari atzekoz aurrera begiratzea baizik. Lehenik eta behin, adineko pertsonen bizitza duina izateko zer behar duten finkatu beharko genuke eta ondoren, hori nola finantzatu erabaki beharko litzateke".

Arazoa termino politikoetan kokatzen du Miren Etxezarreta ekonomia adituak ere. 1995era arte, pentsioen kutxa Espainiako Estatuko aurrekontuaren barruan zegoen eta hori aldatzea ere erabaki politikoa izan zen bere ustez: "Hainbat urtetan zehar irabaziak izan ziren pentsioen kutxan eta beste hainbat arlo finantzatzera ere bideratu zen horko dirua. Orain, kutxak defizita duenean, berriro ere pentsioen poltsa estatuko aurrekontuekin lotzea besterik ez da egin behar; azkenean, gastu sozial bat da pentsioena". Izan ere, inbertsio sozial guztiak zergen bidez finantzatzen dira Espainiako Estatuan, pentsioen kasuan izan ezik.

Horren aurrean, PSOEek bi zerga berri sortzeko proposamena luzatu du urtarrilean. Sozialistek bankuei eta finantza transakzioei eragingo lioketen bi zerga sortzeko ideia proposatu dute pentsioak finantzatzeko asmoz. Miren Etxezarretaren aburuz pentsio sistemak ez du zerga berri baten beharrik, nahikoa izango litzateke dirua beste era batera banatzea: "Langile aktiboek ekarpenarekin bakarrik finantzatzen dira pentsioak. Horrek esan nahi du Estatuko gainerako aberastasunek, kapitalaren irabaziek bereziki, ez dutela ezer laguntzen adinekoen mantenuan. Pentsioak ordaintzeko falta dena zergetatik jasotzen denarekin ez berdintzea erabaki politikoa da". Aintzat hartzekoa ere bada Espainiako Estatuan 3.751 eurokoa dela kotizatu daitekeen gehieneko soldata;

hori baino gehiago irabazten duenak zifra horretaraino bakarrik kotizatzen du gaur egungo sisteman.

Eta pentsioak Euskal Herrian kudeatuko bagenitu?

Euskal Herriko pentsio sistema propioaren aldeko aldarrikapenak geroz eta oihartzun handiagoa du pentsiodunen artean. "Hau baldin bada gobernu zentralaren lan egiteko modua, Nafarroak bere pentsioak kudeatu nahi ditu", esan du Uxue Barkos foru erkidegoko presidentek. Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan ere eztabaida piztu da. 1979ko Gernikako Estatutuak biltzen du Gizarte Segurantzaren eskumena baina ia 40 urteren ondoren, Eusko Jaurlaritzari transferitu gabe dago ahalmen hori. La-kuak behin eta berriz adierazi du EAEko estatutua osorik betetzeak duen garrantzia eta Gizarte Segurantzaren transferentziarena lehentasunen artean dute. Alta, Jaurlaritzaren asmoa ez da pentsio

sistema propioa garatzea eskumen hori lortutakoan. PSEko Maria Jesús San José Lan sailburuak pentsioen kutxa bateratua zatitzeko asmorik ez dutela adierazi izan du orain arte. Iñigo Urkulluren gobernuaren asmoa eskuduntza hori lortu eta Espainiako sistema “indartzea” da.

Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia sailburu Pedro Azpiazuren ustez Gernikako Estatutuak baldin badio Gizarte Segurantzaren Gasteizko gobernuaren kompetentzia dela, eskumen horren transferentzia bete egin behar da. Bere esanetan, Jaurlaritzak pentsioak bildu eta ordaintzeko ahalmena balu, gainerrako gizarte politika baliabideekin koordinatzea erraztuko luke. “Gizarte Segurantzak guk kudeatzeak gauzak hobeto egitea ekarriko luke”, Azpiazuren arabera.

Ildo beretik dihardu Gipuzkoako Pentsionisten elkarteak Joxe Agustin Arrietak. Gizarte Segurantzaren Eusko Jaurlaritzak kudeatzearen garrantzia egiten

Martxoaren 17an dozenaka milaka lagun irten ziren kalera, horietako asko euren lana kotizatzen zuten zailtasun gehiago izan duten emakumeak zein gazte prekarioak, pentsio sistema duin baten alde. Irudian, Donostiako manifestazioaren hasiera; pentsiodunek mobilizazioekin segiko dutela iragarri dute.

du azpimarra eta orain arte EAEko gobernuak izan dituen hainbat eskuduntzaren kudeaketarekin konparatzen du: “Azken 35 urte hauetan, Jaurlaritzak izan dituen eskumenak ondo kudeatu ditu nire ustez eta horrek onurak ekarri dizkio gure gizarteko ongizateari. Madrilek beharrean, gure zergen bidez jasotako dirua guk kudeatzea garrantzitsua da”.

Oraindik harago, ez dira gutxi pentsioen erabateko kontrola edukitzearen alde dauden eragile politiko eta sozialak. Duintasuna elkarrekin, esaterako, euskal pentsio sistema propioa sortzea

aldarrikatzen du. Hego Euskal Herriko pentsio sistema kudeatzerakoan, Espainiako Estatuarekin parez pareko harremana izatea jotzen du helburutzat Iñaki Elduainenek: “Gernikako Estatutuak ez du bermatzen pentsio funts propioa izateko aukera. Interesgarria izan daiteke estatutuari aitortzen zaion eskuduntza lortzea, baina Eusko Jaurlaritzaren azken helburua izan beharko luke erabateko eskumena izatea”.

Izan ere, askorentzat kotizazioen eta pentsioen kaxaren kontrolak Estatuaren menpe jarraituz gero, Gizarte Segurantzaren “leihatila hutsa” baizik ez litzateke izango –ELA sindikatuaren hitzak erabiliz-. Ekonomisten Euskal Kolegioak 2017an egindako inkesta baten arabera, euskal ekonomialari gehienek uste dute pentsio sistema propioa egitea “bideragarria” dela. Aitzitik, sindikatuek soldata arrakalaren amaierarekin eta kalitatezko enpleguarekin lotu dute pentsio duinak eskainiko litzuzkeen

1.080 euroko gutxieneko ordainsaria Europako Gutun Sozialak gomendatzen duenari jarraituz kalkulatu dute pentsionistek. EAEn 71.724 sinadura lortu dituzte berme langa hori jartzeko eta Nafarroan 7.306; bateko zein besteko parlamentuetan herri ekimen legegileak aurkeztu dituzte, baina atzera bota dituzte.

balizko sistema hori; eta halakorik ez den bitartean, behinik behin gutxieneko pentsioak konpentsatzeko funts bat sortzea proposatu dio Eusko Jaurlaritzari LABek.

AJPDk, aldiz, ez du EAEn Espainiako Estatutik independente izango den Gizarte Segurantzaren alde egiten; hala ere, estatutuak ahalbidetzen duen kudeaketa ekonomikoa transferitu behar dela uste dute. Jose Luis Ruizek arabera, “jende gehiagoren ekarpena” jasotzen duten sistemen alde daude: “Orduan eta jende gehiagok parte hartu, sendoagoak dira gisa honetako banaketa sistemak. Nahiko genuke Europa mailako sistema bat egotea, horrek gorabehera demografikoei aurre hobe egiteko aukera ekarriko bailuke”.

Sistemaren izaera ere auzitan

Madrilgo gobernuaren diskurtsoak arlo ekonomikoan kokatzen du pentsioen gatazka. Mariano Rajoyk Espainiako Estatuan pentsio publikoak bermatuta daudela baieztatzen duen bitartean, pentsio plan pribatuak sustatzearen aldeko jarrera azaldu du egoera aztertzerakoan.

Duintasuna elkarteko Maria Luisa Lizartzak ez du bideragarri ikusten pentsio plan pribatuen aldeko apustua, langileek dituzten soldatek horretarako aukerarik ematen ez dutela argudiatzen du: “Justu-justu bizitzeko adinako sol-

» NEKANE BERRIOTXOA (DUINTASUNA):

“Alargunen egoera oso txarra da. Bikotekidearen pentsioaren %52 besterik ez zaio geratzen alargunari eta erabat etxean lan egin duenak oso pentsio baxua jasotzen du. Pobrezia geratzen dira asko eta asko”

» JOSE LUIS RUIZ (BIZKAIKO AJPD):

“Diotenez, arazoa da pentsioen funtsak jasotzen duena baino gehiago ordaintzen duela; hori ez da arazoa, egoerari atzekoz aurrera begiratzea baizik. Lehenik eta behin, adinekoek bizitza duina izateko zer behar duten finkatu beharko genuke”

data dutenek nola bideratuko dute beren hileroko soldataren zati bat pentsio plan batera? Hori bankuek nahi dutena da, beren negozioa da”. AJPDko Jose Luis Ruizek pentsio pribatuak izan beharreko izaeraren inguruan egiten du gogoeta: “Jendeak jaso beharrekoak publikoa izan beharko luke, duina. Gobernuak nahi duenaren kontra, pentsio pribatuak ia-ia produktu marjinala izan beharko lukete gure artean”.

Estatuak dituen bestelako kostuetatik pentsioak bereiztearen arrazoiak finantza entitateek plan pribatuetan dituzten interesak dira Miren Etxezarreta ekonomialariaren ustez. Espainiako Estatuan urtean 110.000 milioi euro inguru ordaintzen dira pentsioetan eta finantza entitateek diru hori erabili nahi dutela susmatzen du ekonomialariak. Hala ere, pentsioak pribatizatzearen aldeko korronte hau Espainiaz gaindiko estrategia batean kokatzen du: “Finantza krisia iritsi baino lehenago, 1994tik, pentsio publikoak apalagoak izan eta ahal duenak plan pribatuak egin behar dituela dioten dokumentuak osatzen ari da Munduko Bankua”.

Orain arteko eredia eraldatuko duen pentsio sistema aldarrikatzeko kaleak betetzen jarraituko dutela agindu dute pentsiodunen plataformek. Argi dute zein den aurrean duten borrokaren helburua: publikoa, duina eta justua izango den pentsio sistema berria. ■